

FYLKESMANNEN I HEDMARK

Landbruksavdelingen

Saksbehandler, innvalgstelefon
Hilde Smedstad, 62 55 12 27

Vår dato
14.12.2009
Arkivnr.
421.4

Vår referanse
2009/6437
Deres referanse
200801973-/EIE

Landbruks- og matdepartementet
Pb. 8007 Dep
0030 Oslo

Fylkesmannen i Hedmark sin uttalelse til forslag til vernehjemmel i jordloven

Bakgrunn

I Riksrevisjonens undersøkelse av bærekraftig arealplanlegging og arealdisponering i Norge fremgår det at produktive jordressurser ikke ivaretas slik Stortinget har forutsatt.

Statens landbruksforvaltning (SLF) har i sin utredning lagt vekt på at det til tross for klare nasjonale målsettinger om å bevare matjord og til tross for mulighetene for vern gjennom eksisterende virkemidler er omdisponeringen av dyrka jord høyere enn målsetningen.

En hjemmel for vern av dyrka jord som hindrer nedbygging skal sikre at de mest verdifulle og mest utsatte matproduksjonsområdene i Norge kan bevares og drives nå og i framtiden.

Innledning

Omdisponeringen av dyrka mark skal halveres innen 2010 sammenlignet med perioden 1994-2003. For Hedmark sin del vil det si en årlig omdisponering som ikke overstiger ca. 300 daa. I Hedmark viser ferske tall for 2008 en omdisponering på ca. 753 daa. Dette er en betydelig økning i forhold til tidligere år.

Hvor mye dyrka mark som går ut av produksjon varierer en god del fra år til år avhengig av hvilke tiltak som igangsettes. I Hedmark står avgang av dyrka mark til samferdselstiltak for en betydelig andel. Både ny E6 gjennom fylket, dobbeltspor på jernbanen, rv. 2 gjennom Sør- Odal og rv.3/rv.25 gjennom Løten går gjennom viktige jordbruksområder. Den store avgangen dyrka mark som er registret i 2008 knytter seg til rv. 2 gjennom Sør- Odal kommune.

Det er omdisponert omlag 28 000 daa dyrka mark siden 1965. Årlig gjennomsnittlig avgang har for perioden vært ca 600 daa. Dette må betraktes som absolutte minimums tall.

Konkrete spørsmål fra Landbruks- og matdepartementet

- Hva slags areal skal kunne vernes

Dette er forsøkt løst gjennom konkrete kriterier. Arealene skal ha en viss beskaffenhet (1), arealenes betydning for matproduksjon (2), arealenes størrelse (3) og om de er/vil kunne bli utsatt for et utbyggingspress (4). Utfordringene knyttet til avgrensning vil variere mellom de ulike fylkene og internt i fylkene.

I et fylke som Hedmark som har store områder med verdifull dyrka mark vil det bli vanskelig å foreta en avgrensning. Rundt Hamar stortettsted oppfyller det meste av arealet de nevnte kriteriene, samtidig som det er areal av lavere kvalitet andre steder i fylket som også er under utbyggingspress. Fylkesmannen er av den oppfatning at det landbruksfaglig vil bli svært utfordrende å foreta en utvelging av verneområdene – både internt i fylket og mellom fylkene.

Fylkesmannen frykter videre, selv om det er presisert i rapporten at dette ikke er intensjonen, at tilgrensende landbruksareal vil oppleve å få dårligere vern, særlig i områder med stort utbyggingspress og store områder med dyrka mark. Dyrka mark som grenser til verneområdene bør avsettes som *hensynssone jordvern* med hjemmel i § 11-8 i PBL. Ved utvelging av verneområdene bør videre langsiktig utviklingsretning for tettstedene tas med i betraktning. Dette av hensyn til å oppnå allmenn aksept for vernet samtidig som man unngår en kontinuerlig utfordring av grensene. Vernehjemmelen bør ikke brukes til omkamper for områder som nylig er akseptert omdisponert og hvor det har vært en grundig prosess.

- Avveining mot andre samfunnsinteresser

Fylkesmannen har merket seg at departementet forslår å ta inn en egen saksbehandlingsregel som skal ivareta en avveining mot andre samfunnsinteresser. Fylkesmannen mener at konsekvensene i visse tilfeller bør være at man unnlater å verne viktig landbruksområder av hensyn til andre samfunnsinteresser, ikke kun som departementet hentyder at "Resultatet av en slik avveining vil etter omstendighetene bli å akseptere visse samfunnsmessige kostnader for å kunne gi verdifull dyrka matjord beskyttelse". Hvis man ikke aksepterer en avveining hvor også andre samfunnsinteresser kan ha fortrinn, tror vi resultatet vil bli en utstrakt bruk av dispensasjon og en uthulig av vernet. Det er ikke ønskelig.

Legitimiteten til vernehjemmelen i jordloven vil være avhengig av at staten som utbygger går foran som et godt eksempel. Det vil si at ved store utbygginger på veg og bane, eller hvor staten er utbygger, må staten også akseptere ekstra samfunnsmessige kostnader, jf. departementets vurdering knyttet til dispensasjon.

- Forholdet til allerede gitte tillatelser og vedtatte arealplaner

Departementet viser til at varig vern vil kunne få betydning for grunneiers framtidig utnyttig av arealene i de tilfellene hvor ny bruk er godkjent, men ikke har startet.

Fylkesmannen slutter seg i hovedsak til de vurderingene departementet har gjort på dette punktet, med unntak av for §13, 4.ledd bokstav b. I følge departementet vil ikke godkjent reguleringsplan være tilstrekkelig, det må også foreligge endelig byggetillatelse for å kunne gjennomføre tiltaket uhindret av vedtak om jordvern. Fylkesmannen mener det er uheldig at vernehjemmelen skal kunne gis tilbakevirkende kraft og at det vil virke urimelig tyngende å gå tilbake på allerede godkjente omdisponeringer i disse tilfellene.

Hvis det i områder med godkjent reguleringsplan gjennomføres vern som får konsekvenser for godkjent arealbruk bør det ytes erstatning. Fylkesmannen mener det må gjelde selv om høringsforslaget legger til grunn at vedtak om jordvern primært er en rådighetsregulering som i utgangspunktet må tåles erstatningsfritt.

- Virkingen av vernevedtaket – dispensasjon

Fylkesmannen er enig i at driftsbygninger og jordbruksveier ikke bør være å regne som "jordbruksproduksjon" i områder som er vernet med formål jordvern. Det er ingen grunn til at andre tiltak bør unntas fra dette heller. Fylkesmannen støtter forslag til § 14, 1. ledd.

Det legges opp til en relativt bred dispensasjonsmulighet. Det kan gis fritak fra forbudet dersom tiltaket ikke strider mot formålet med vernet og tiltaket har liten betydning for verneverdiene i jordvernområdet. Begge vilkår må være oppfylt. Departementet henviser til at oppføring av driftsbygninger eller gårdsvei som er nødvendig for driften og videre matproduksjon kan være slike tilfeller. Fylkesmannen støtter dette. Hensikten med verneområdene er å ivareta arealene for matproduksjon. Det forutsetter at verneområdene ikke hindrer en fremtidsrettet landbruksdrift.

Når det gjelder hensynet til sikkerhet og vesentlige samfunnsinteresser kan det gis dispensasjon uavhengig av de ovennevnte vilkårene. Som viktig samfunnsinteresse vises det til utbygginger Stortinget har gitt tilslutning til. Samtidig presiseres det at det må ligge til grunn en alternativ vurdering av lokalisering før det kan sies å foreligge samfunnsinteresser av stor vekt. Staten står for en veldig stor andel av nedbyggingen av dyrka mark gjennom blant annet store samferdselsprosjekt. Det vil være avgjørende, både for få aksept for vernebestemmelsen og for å kunne ivareta den beste dyrka marka, at statens egne oppgaver også følger opp vedtak om varig vern. Statlig virksomhet må ikke bli en pådriver for dispensasjon fra vernebestemmelsen.

- Prosess

SLF har i sin rapport synliggjort hvordan man ser for seg verneprosessen. Det er lagt vekt på å få en brede og grundige medvirkningsprosesser og en åpen og inkluderende saksbehandling. Dette er avgjørende for å dempe konfliktnivået, jf. prosessene knyttet til vern etter naturvernloven.

- Tiltak ved igangsatt saksbehandling, men før endelig vernevedtak er fattet
Fylkesmannen har ingen vesentlig merknader til dette punktet.

- Økonomiske og administrative konsekvenser

I følge departementet vil ikke forslaget føre til økt ressursbruk for offentlige myndigheter, og prosessen med vern av dyrka jord skal starte opp gradvis ut fra eksisterende ressurser og kapasitet. For Hedmark fylke er ikke Fylkesmannen i tvil om at arbeidet med en egen verneplan for viktige jordbruksområder vil få store økonomiske og administrative konsekvenser for oss. Hedmark er Norges største jordbruksfylke med 1 millioner dekar dyrka mark. Dette utgjør 10 prosent av landets jordbruksareal. På landsbasis er kun 1% av den dyrka marka egnet for matproduksjon. De gode jordbruksarealene på Hedmarken og i Glomma-dalføret gjør at ca. 10% av den dyrka marka kan benyttes til matkorn i Hedmark. Den beste jorda ligger der arealkonfliktene er størst. I tillegg er det i Nord-Østerdalen viktige områder for fôrproduksjon som også er aktuelle for vern.

Avslutning

Fylkesmannen støtter forslaget om egen vernehjemmel i jordloven. Erfaringene i fylket viser at det er behov for en styrking av jordvernet. Samtidig vil Fylkesmannen påpeke at det i et fylke som Hedmark vil være store utfordringer knyttet til utvelgelsen av verneområdene og hvordan man skal avgrense disse. Videre vil det å velge ut noen jordbruksområder som mer viktig kunne medføre at utbyggingspresset flyttes til mer perifere jordbruksområder. I områder med utbyggingspress vil det i mange tilfeller også kunne oppstå konflikter mellom jordvern, viktige friluftsområder eller områder viktig for

biologisk mangfold. Det blir derfor viktig at utvelgelsen av verneområder ses i en større sammenheng og på bakgrunn av en konsekvensutredning etter reglene i plan- og bygningsloven.

Samferdselstiltak legger årlig beslag på store arealressurser. Det er derfor viktig at staten går foran med et godt eksempel, i forhold til å følge opp vedtak om varig vern.

Med hilsen

Anne Kathrine Fossum
landbruksdirektør

Hilde Smedstad
overingeniør

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og sendes ut uten signatur.

Kopi: MVA, Koma her

MØTEBOK

FOR FYLKESLANDBRUKSSTYRET I HEDMARK

Saksnr. 09/6437 Møtedato 11.12.2009 Internnr. 62/2009

Kommune Gnr./Bnr.
Saksbeh. Hilde Smedstad Eiend.navn

Landbruks- og matdep.	
Saksnr. 08/1973	Doknr. 46
Mottatt: 15 DES 2009 ASR/MA	
Saksbehandler:	Ark.: 410
Kopier:	Avskrift:

Høring - forslag til ny vernehjemmel i jordloven

Dokumenter i saken

1. Oversendelsesbrev fra Landbruks- og matdepartementet datert 11.9.09
2. Endringsforslag – nytt kap. VI i Jordloven
3. Rapport – Vernehjemmel i jordlova, Statens landbruksforvaltning nr. 7/2009
4. Fylkesmannen i Hedmark sin uttalelse

Bakgrunn

I Riksrevisjonens undersøkelse av bærekraftig arealplanlegging og arealdisponering i Norge fremgår det at produktive jordressurser ikke ivaretas slik Stortinget har forutsatt.

Statens landbruksforvaltning (SLF) har i sin utredning lagt vekt på at det til tross for klare nasjonale målsettinger om å bevare matjord og til tross for mulighetene for vern gjennom eksisterende virkemidler er omdisponeringen av dyrka jord høyere enn målsetningen.

En hjemmel for vern av dyrka jord som hindrer nedbygging skal sikre at de mest verdifulle og mest utsatte matproduksjonsområdene i Norge kan bevares og drives nå og i framtiden.

Det vises til Fylkesmannens uttalelse i saken, se vedlegg.

Fylkesmannens forslag til uttalelse

Fylkeslandbruksstyret mener det er viktig at jordvernet styrkes og støtter forslaget om egen vernehjemmel i jordloven.

Fylkeslandbruksstyret vil påpeke at det i et fylke som Hedmark vil være store utfordringer knyttet til utvelgelsen og avgrensning av verneområdene, og utvelgelse av noen verneområder vil kunne medføre at utbyggingspresset flyttes til mer perifere jordbruksområder. Det blir viktig at utvelgelsen av verneområder ses i sammenheng med andre samfunnsinteresser og at det som grunnlag for vern må foreligge en konsekvensutredning.

Fylkeslandbruksstyret viser for øvrig til Fylkesmannen i Hedmark sin uttalelse og slutter seg til denne.

MØTEBOK

FOR FYLKESLANDBRUKSSTYRET

Landbruks- og matdep.	
Saksnr.:	Doknr.:
HEDMARK	
Mottatt:	15 DES 2009
Internnr. 62/2009	
Saksbeh.:	Ark.:
Kop.:	Avskr.:

Saksnr. 09/6437

Møtedato 11.12.2009

Fylkeslandbruksstyrets behandling

Representanten Rune Øygarden fremmet følgende forslag:

Fylkeslandbruksstyret ser ikke at den foreslåtte vernehjemmel bidrar til å styrke jordvernet. Det er viktig at lokalt selvstyre ikke blir svekket.

Leder Njål Føsker fremmet forslag om at avsnitt to i forslag til uttalelse tas ut.

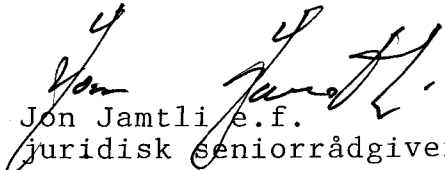
1 stemme ble avgitt for Øygardens forslag. 5 stemmer ble avgitt for leders forslag som ble endelig vedtatt.

FYLKESLANDBRUKSSTYRETS UTTALELSE

Fylkeslandbruksstyret mener det er viktig at jordvernet styrkes og støtter forslaget om egen vernehjemmel i jordloven.

Fylkeslandbruksstyret viser for øvrig til Fylkesmannen i Hedmark sin uttalelse og slutter seg til denne.

Rett utskrift av møteboks:
Hedmark fylkeslandbruksstyre, Hamar, den 14.12.09.

Jon Jamtli e.f.
juridisk seniorrådgiver

Går til: Landbruks- og matdepartementet, Pb. 8007 Dep., 0030 Oslo.